

**YOSHLARDA MAFKURAVIY IMMUNITETNING SHAKLLANISHINING
IJTIMOIY-PSIXOLOGIK MUAMMOLARI**

Bekbolayev Javlonbek Jumanazar o'g'li

Guliston davlat pedagogika insituti stajor o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7179543>

Mafkuraviy immunitet - shaxs, ijtimoiy guruh, millat, jamiyatni turli zararli g'oyaviy ta'sirlardan himoya qilishga xizmat qiladigan g'oyaviy-nazariy qarashlar va qadriyatlar tizimi. Yuqoridagidan farqli o'laroq insonning umumiy immunitet tizimi tug'ma bo'lsa, mafkuraviy immunitetni shakllantirib borish zarur. Insoniyat aqli va qo'li bilan samoda, yerda joylashtirgan ommaviy qirg'in qurollari xavotiri, yon atrofimizda sodir etilayotgan terroristik harakatlar, qudratli davlatlarning mustaqil davlatlarning ichki ishlariga aralashishi, nufuzli xalqaro tashkilotlar qo'li bilan siyosiy, iqtisodiy bosim o'tkazilishi, o'z manfaati yo'lida boshqalarning milliy manfaatlarini toptashga intilish, zo'ravonlik, siyosiy bosim o'tkazishlar odatiy tusga kirib, turli mafkuraviy tajovuzlar uyushtirilmoqda. Hozirgi kunda mafkura va demokratiya tushunchalari keng jarayon bo'lib, faylasuflar va ziyolilar turli atamalarda keng talqin qilmoqdalar.

Kalit so'zi: iminutet, texnika, psixologik muammo, muhit.

MUAMMO

Aslida, mafkura quruq tushuncha, mavhum tasavvurmi? Mafkura aniq, doimo sezib turadigan, insonni faoliyatga undaydigan, unga ruhiy-mafkuraviy qudrat bag'ishlaydigan maqsadlar desak to'g'ri bo'ladimi?. Insoniyat uzoq tarixiy taraqqiyot davomida qo'lga kiritgan barcha yutuqlari, dunyoni va o'zini anglashi, shaxs aql-zakovati, ogohlighi va idroki aynan ana shu mafkura orqali mavjud bo'lganligini aslida to'g'ri qabul qilishimiz kerakligini qayerdan o'rganshimiz bugungi kunning dolzarb muammolaridan biridir.

YECHIM

Mafkura falsafiy kategoriya sifatida muayyan bir ijtimoiy guruh yoki millatning, partiya va davlatning tub manfaatlarini nazariy jihatdan asoslovchi va himoya qiluvchi falsafiy, siyosiy, huquqiy, diniy, ma'naviy-ma'rifiy qarashlarning butun bir tizimiga aytiladi. Demak, o'zbek xalqining milliy mafkurasini millatimizning tub manfaatlarini nazariy, ilmiy asoslovchi va himoya qiluvchi falsafiy, huquqiy, siyosiy, ma'naviy, ma'rifiy, diniy qarashlarning yaxlit bir tizimidir. Har bir insonning mavjudligi uning mafkurasida aks etadi. Lekin mafkurani ko'rib ham, ushlab ham bo'lmaydi. Bu degani mafkura quruq tushuncha, mavhum tasavvur emas. Mafkura aniq, doimo sezib turadigan, insonni faoliyatga undaydigan, unga ruhiy-mafkuraviy qudrat bag'ishlaydigan

maqsadlar. Insoniyat uzoq tarixiy taraqqiyot davomida qo'lg'a kiritgan barcha yutuqlari, dunyoni va o'zini anglashi, shaxs aql-zakovati, ogohlighi va idroki aynan ana shu mafkura orqali mavjud bo'ladi. Shaxsning g'oyaviy ta'sirga beriluvchanligi, avvalambor, unda g'oyaviy bo'shliqning mavjudligidan dalolat beradi. Masalan, jamiyatning iqtisodiy va siyosiy jihatdan yangilanish davri madaniy qadriyatlarga ta'sir etmasdan qolmaydi. Ikkinchi toifaga esa jamiyatda ijobiy mazmundagi ijtimoiy va madaniy an'analarning mavjudligi va ularni rivojlantirishga alohida e'tibor, amalda ijtimoiy adolat tamoyillarining hukm surishini ta'minlash kabilarni kiritish mumkin. Birinchi toifa omillarni boshqarish ancha mushkul bo'lib, ular ma'naviy qadriyatlar rivojlanishi uchun shart-sharoit sifatida mavjud bo'ladi. Iqtisodiy, siyosiy sohalarda istiqbolli kelajakka ishonch ma'naviy barkamollikni rivojlantirishga ijobiy ta'sir etadi. Iqtisodiy omillar qadriyatlarni saqlab qolishga salbiy ta'sir ko'rsatgan davrda esa ijtimoiymadaniy sohani faollashtirish zarur. Bunday faollik an'analarni yanada rivojlantirishda, qadriyatlar va hayot tarzini targ'ib etishda, tarbiyaviy ishlarni kuchaytirishda namoyon bo'ladi. Yot g'oyalarga qarshi turish, avvalambor, insonning ishonch-e'tiqodi bilan chambarchas bog'langan. Shuning uchun o'z g'oyasiga ishonch tuyg'usini shakllantirishda yoshlarning hayotga bo'lgan qarashlari va e'tiqodini mustahkamlash yetakchi o'ringa chiqadi. Bunday yondashuv esa shaxs qadriyatlari shakllanishini bilish, qadriyatlar tizimiga xos bo'lgan ichki mexanizmlar faoliyatini tahlil etish zaruratini qo'yadi. Insoniyat ayni milliy hudud doirasida o'z an'ana va xulq me'yorlarini saqlaydi, ularni rivojlantiradi va keyingi avlodga o'rgatadi.

XULOSA

Xulqning me'yoriy jihatlari, an'ana va odatlar muayyan g'oya asosida birlashadi va turli qadriyatlarda o'z aksini topadi. U har bir avlod uchun o'ziga xos xususiyatga ega. Immunitet tizimi shakllangandagina jamiyatda mafkuraviy daxlsizlikni ta'minlash mumkin. Mafkuraviy immunitet tizimining asosiy va birinchi elementi – bu bilim. Ammo, bilimlarning turi ko'p. Buyuk davlatchilik shovinizmi yoki agressiv millatchilik mafakurasi tarafdorlari ham muayyan "bilim"larga tayanadilar, albatta. Shunday ekan, mafkuraviy immunitet tizimidagi bilimlar obyektiv bo'lishi, voqelikni to'g'ri va to'liq aks ettirishi, inson ma'naviyatini boyitishi va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Ilmdan boshqa najot yo'q. A.Abdullayev, N.Hakimova, Sh.Jo'rayev, J.Karimov. – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2015. – 156 b.

2. Ochildiyev A., Najmiddinov J. Missionerlik: mohiyat, maqsadlar, oqibatlar va oldini olish yo'llari (yuz savolga yuz javob). – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2013.

3.Ziyonet.uz

